

Justisdepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030Oslo

JUSTISDEPARTEMENTET	
23 DES 2005	
SAKSNR.:	200504026
AVD/KONT/BEH:	LOV/ED/HI
DOK.NR.	102
ARKIVKODE:	

Deres ref: 200504026 EO
HI/an

Vår ref: 05/7555

Oslo, 21.12.05

HØRING- NOU 2005:8 LIKEVERD OG TILGJENGELIGHET

Utlendingsdirektoratet er opptatt av å legge til rette for å skape et samfunn der alle er like mye verd, og der det er plass for alle som skiller seg ut fra flertallet, enten de har en annen etnisk bakgrunn eller nedsatt funksjonsevne. Lovutvalget uttrykker det meget presist når de sier at variasjoner i funksjonsevnen er et naturlig uttrykk for menneskelig mangfold. Det handler også om respekt for anderledeshet og å legge til rette for at alle samfunnets medlemmer skal kunne utnytte sine muligheter og rettigheter, og kunne bidra til fellesskapet.

Direktoratet mener at man i dette arbeidet bør være særlig oppmerksom på den gruppen personer som både har nedsatt funksjonsevne og tilhører en etnisk minoritet i Norge. Disse vil utgjøre en særskilt sårbar gruppe, og det vil kunne være fare for "dobbeldiskriminering".

Lov om forbud mot diskriminering

Direktoratet er enig i at det er behov for denne loven som rettslig virkemiddel for å styrke likeverdet til personer med nedsatt funksjonsevne. Direktoratet mener at valg av juridisk tilnærming for å fremme lovens formål fremstår som mer hensiktsmessig enn de andre alternativene som er skissert i lovforslaget.

Utlendingsdirektoratet synes det er positivt at man sier klart i lovens formålsparagraf at loven skal fremme likeverd og like muligheter. Dette har både en viktig symbolverdi og betydning for hvordan loven skal forstås.

Et viktig spørsmål for Utlendingsdirektoratet er hvilken betydning lov om likeverd og tilgjengelighet får for vår virksomhet. Når det gjelder generell tilpassing, er det klart at det vil gjelde for direktoratets kontorlokaler, opplysningstjeneste og intervjulokaler.

Det vil imidlertid kunne bli et spørsmål om plikt til individuell tilrettelegging for asylsøkere med nedsatt funksjonsevne i asylmottak. Mottaksdrift faller ikke naturlig inn under lovens ordlyd, nemlig arbeidsliv, skole og utdanning, barnehage og særskilte tilbudt til personer med nedsatt funksjonsevne. For eksempel har direktoratet blitt offentlig kritisert for ikke å ivareta blinde og svaksynte asylsøkeres behov. Direktoratet tilbakeviste for øvrig denne kritikken og viste til at det har blitt satt i verk en rekke tiltak for å imøtegå disse asylsøkeres behov.

Lovutvalget stiller opp tre ulike kriterier til en slik plikt. At det må være en varig relasjon, at virksomheten må ha et særlig ansvar for vedkommende, og at det må være snakk om en arena som utgjør en vesentlig del av vedkommende liv. Her vil det nok være kriteriet varig relasjon som blir mest tvilsomt. Det er varierende hvor lenge asylsøkere oppholder seg på mottak, men i enkelte tilfeller vil det kunne være snakk om noe tid. Det er her et poeng at det til tider har vært vanskelig å få bosatt personer med nedsatt funksjonsevne i kommunene. Det kan bli et vurderingstema hvorvidt direktoratet har en plikt til individuell tilrettelegging iht lov om likeverd og tilgjengelighet.

Når det gjelder tilrettelegging av søknadsprosessen for søkere med nedsatt funksjonsevne, blir det et spørsmål om tolking av forvaltningslovens regler om rett til å uttale seg og informasjonsinnhenting, og plikt til individuell og generell tilrettelegging etter lov om likeverd og tilgjengelighet. Dette vil kunne få betydning for en søkers mulighet til å sette seg inn i sakens dokumenter på tilfredsstillende måte, og mulighet til å fortelle sin historie. For eksempel vil en hørselshemmet asylsøker måtte ha bistand fra en tolk som behersker døvespråk under asylintervjuet. Dette vil kunne by på utfordringer i enkelte tilfeller. Direktoratet behandler søknader fra svært mange land, og det vil ikke være praktisk mulig å finne døvetolk fra alle disse landene. Til nå i år har vi mottatt asylsøknader fra 99 ulike land. I noen tilfeller vil det være umulig å skaffe en døvetolk fra noen land, eller det vil kunne medføre urimelige kostnader og forlenge saksbehandlingstiden betraktelig. Det er uklart hvilken betydning den nye loven får i slike tilfeller.

Det vil muligens også kunne være andre tilfeller der det er tvil om hvorvidt loven vil komme til anvendelse. Det er imidlertid svært vanskelig å utforme en lovtekst som omfatter alle tenkelige situasjoner. Direktoratet mener derfor at loven slik den er utformet i forslaget er tilstrekkelig dekkende. Tvilsspørsmål vil måtte avklares etter vanlig juridisk metode, eller gjennom politiske pålegg som for eksempel det årlige tildelingsbrevet fra departementet.

Når det gjelder spørsmålet om det i loven bør være en definisjon på nedsatt funksjonsevne, har lovutvalget forklart hvorfor det ikke ønsker dette. Direktoratet mener likevel at det er argumenter som taler for å presisere i loven hva som menes med nedsatt funksjonsevne. Dette er et begrep som ikke er allment kjent blant folk. Begrepet er forklart i lovens forarbeider, men hensynet til brukervennlighet tilsier at det gis en definisjon i lovteksten.

Spesielt vil begrepet nedsatt kognitiv funksjonsevne, som omfattes av begrepet nedsatt funksjonsevne, kunne skape tolkningstvil. Dette er i NOU 2005:8 kap 10 definert som redusert evne til mentale prosesser som hukommelse, språk, informasjonsbearbeidelse osv. Her kan det bli et spørsmål om språklige hindre for

samhandling og tilgjengelighet til det offentlige, kan anses som nedsatt funksjonsevne. Dette er et spørsmål som kan ha stor betydning for bruken av tolk i det offentlige. Mangelfull tolkebruk kan medføre diskriminering på grunnlag av språk, og følgelig falle innunder lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion, mv. Det er ikke utenkelig at noen kan tolke manglende norskkunnskaper som nedsatt funksjonsevne, og derfor mene at lov om diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne gjelder i slike tilfeller.

Nedsette utvalg som vurderer en felles lov mot diskriminering

I direktoratets høringsvar til NOU 2002:12 om rettslig vern mot etnisk diskriminering sier vi at direktoratet ser for seg i fremtiden å samle de ulike grunnlagene for diskriminering i en felles lov og ett felles kompetansesenter, men at utviklingen mot en slik lov bør foregå trinnvis.

Direktoratet mener at formålet om likeverd for alle, uansett om man tilhører en minoritet eller har nedsatt funksjonsevne, best ivaretas ved en felles antidiskrimineringslov. Dette vil også være den beste måten å utnytte ressurser og kompetanse på, siden det er samme organet som skal håndheve begge lovene. Som lovutvalget påpeker vil dette utrykke en sidestilling av de ulike diskrimineringsgrunnlagene.

Direktoratet mener at også hensynet til brukerperspektivet tilsier en felles lov. Selv om vurderingstemaet er det samme, vil to lover kunne skape forvirring. Begge lovene vil i dagligtale kunne omtales som diskrimineringsloven. I noen tilfeller vil det være uklart hvilken lov som gjelder, - for eksempel der en person med innvandrerbakgrunn har nedsatt funksjonsevne. Ved en felles lov blir det ikke så viktig å definere hvilket av disse grunnlagene som er grunnen til at vedkommende blir diskriminert..

Med hilsen
for Utlendingsdirektoratet

Frode Forfang
Avdelingsdirektør

Hans- Henrik Hartmann
Underdirektør

Kopi: Kommunal- og regional departementet